

„ GOMBOSTÚK ÉS ROZSDÁS SZÖGEK,,

(verses játék lányoknak és fiúknak)

Bevezető: „Tanár bácsi, a Zsolti mindig piszkál, a Géza állandóan a hajamat húzza, a Gabi nem adja vissza a tolltartómat, az Erzsi összefirkálta a füzetemet, a Mariann mindenkinél okosabbnak hiszi magát,, stb., stb.

És a tanár bácsi csak áll, segíteni szeretne - talán önmagán is - , magyarázatokba fog a serdülőkor ösvényeiről, a hajhúzásokba kódolt kontaktusvágjakról, mesél önnön csetlő-botló-szorongó kamasz emlékeiről, közben felsóhajt a sok csillogó szem láttán, s a névszói-igei állítmány tanításának zúzmara hangulatú órájára gondol. Tudja a reformpedagógia leckéit, és aktív hallgatásra, meg kreatív konfliktuskezelésre rendezkedik be, pedig gondolatban éppen most csapta rá osztályára az ajtót, mert nevelhetetlenek, gögösek, igazságtalanok, fellengzősek, értetlenek, komolytalanok, pedig *(sejtelmes öniróniával)* az ember csak jót akar nekik...

„Dibi – dobi hát, Rakoncai Páti, / Te kis gyerek, te kis lány, / Mondd meg nekem igazán, / Melyik ujjam bökte ?, „ dobol bensőjében nagyszüneti kávézás közben a mondóka, hatéves lányának tanította minap. „Te kis gyerek, te kis lány,, - váltakoznak előtte a gondjaira bízott tizenévesek arcai, mozdulatai, „életkori sajátosságként” egy legyintéssel leírható makacs kis játszmái, amelyeknek gyakran – helyzete folytán – ő is részese, szemtanúja, felkért bírása, megkeresett vigasza. Segíteni próbál, talán önmagán is. S az arra valókat, arra vállalkozókat játékba hívja, tartanának tükröt önmaguk – erre jó a próbafolyamat – s a műsort megnéző társak, szülők, tanárok elé.

(A játék tere üres. Nincs díszlet, kellék is alig . A szereplők is a mindennapi öltözetüket viselik „jelmezként,,. Ha színhely kell, versszöveget megerősítő térjelölés, a testnyelv, a szereplőmozgatás segít. Ha hangulatot színesíteni, pillanatot hangsúlyozni effektekkel is szeretnénk – van néhány ilyen pont –, gondoskodjunk, hogy előre az adott helyen legyen az eszköz. Akárcsak a 9. szöveghez szükséges túllfüggöny.)

(A játék szereplői a nézőtér két oldalán vannak, a nézők között. Fiú – lány pólus, hiszen erről kívánunk szólni. Meg arról a bizonyos kontaktusról, ami kicsiként még oly természetes – lásd 1.a és 1.b szöveget – később aztán minden olyan „cikis,, lesz).

1.a *(Minden szereplő választ egy nézőt, és a hátát ujjal kocogtatva mondja, a mondóka után pedig mutatja mind az öt ujját, hogy a bevont néző kitalálhassa, melyik ujjal bökte.)*

Dibi-dobi háti, Rakoncai Páti,
Te kis gyerek, te kis lány,
Mondd meg nekem igazán,
Melyik ujjam bökte ?!

1.b *(A szereplők most másik nézőt választanak – he lehet, ellentétes neműt - és annak a tenyerével játszva mondják el a szöveget)*

Áspis, kerekés,
Útifüves, leveles,
Bíbola, bíbola,
Pacs, pacs, pacs !

1.c *(A szereplő lányok és fiúk szembe fordulnak és évődő hangnemben átkiabálnak egymásnak.)*

(Fiúk)
Csipedem, csipedem bárzsingom
Feküdj mellém, galambom !
(Lányok)
Nem fekszem én temelléd,
Ördög bújjék tebeléd !

2. (*Lányok, fiúk, ki-ki a saját oldala felől elindul a játék terébe - színpadra, osztályterem elején üresen hagyott térbe stb. - , s a dal 2. ill. 3. strófája alatt átmennek az ellentétes oldalra. Amikor egymás mellett mennek el, méregetik egymást, évődnek, kacérkodnak, vagy éppen látványosan elfordítják a fejüket, csúfolódnak, a fiúk csalogatnak, a lányok ellene mondanak.)*

Télen nagy a hó, nyáron nagy a sár,
bolond, aki télen - nyáron a lányokhoz jár.
Bolond, aki télen - nyáron a lányokhoz jár.

Szegény vagyok én, szerűn lakom én,
a házamnak nincs teteje elvitte a szél.
A házamnak nincs teteje elvitte a szél.

3. (*A közösen énekelt dal végére a fiúk és a lányok a színpad jobb és bal sarkában, elől. egy-egy csoportot alkotva kísérik - játékosan túlzó, erőteljes gesztusokkal – a másik fél által róluk elmondott szakaszát a versnek.)*

Mintha egy csokor gombostű
szaladna szét,
a kislány mind fényes kedvű,
réti szép.

Mintha egy marék rozsdás szög
potyogna szét,
úgy morognak a rossz kölykök
mindenért.

4. (*A „kölykök” - a fiúk - mozgása fölerősödik, egyre agresszívebbé válik, verekedést imitálva húzódnak be középre. A lányok oldalt, kicsit hátrébb, figyelik a fiúk jelenetét, izgatottan, aggódva, drukkolva, közömbösen, felsőbbrendűen Egy fiú két sort mond a versből, ezalatt állókép van. Két sor elhangzása után a lányok közös ritmusban tapsolnak, a*

fiúk a taps ritmusára „verekednek” tovább, majd újra állókép, 2 újabb sor, taps, mozgás stb.)

és akkor azt mondta ő
hogy azt mondtam én
de megmondtam én
hogy ő mondta csak
és visszaütöttem
és visszaütött
erre ő azt mondta
hogy azt hitte
hogy azt mondtam
mert azt mondták
de már késő volt
most már micsináljunk
azzal a sok pofonttal
meg nyaklevessel

5. *(Az előbbi kép verekedő fiúcsoportja elé most odaállnak a lányok - harangjáték kíséri a térkialakítást - háttal a nézőknek szoros félkört alkotnak, ami mögül, ami fölött, vagy két lány közötti résen a fejüket kidugva kikukucskálnak a fiúk, „leskelődnek” .. Egyikük kisomfordál oldalt, majd a színpad elejére jön, s a kukucskálók arcjátékától kísérve szól.)*

A lányoknak milyen van, tegnap óta
már tudom,
mert akkor Zsoltival kilestük ezt a
kulcslyukon.
Nem érdekes, a dolgukat ők ülve
végzik el...
de jó, hogy Zsoltival mi állva szoktuk...
s van mivel !

6.a (*A játszó kamasz társaság most még egy időszakkal visszalép a kisgyerekkori nemi ébredések világába. Az előző vers végszavára óvodaudvarra változik a színpad, ahol némajátékban - melyet effektek kísérnek, furulyaszó, csörgő, csengő stb. - látjuk magunk előtt az ovisokat. „Ők „ egy megbeszélte jelre lassan fölállnak, csoporttá képződnek, és vádló kezüket kinyújtva mutatnak „Pityura,, és „Pöszir „ - valakikre a nézők közül, majd az első három sort együtt mondják.)*

Pityu és Pöszir

az óvodakertben mindenfélét sinálnak

ni milyen dicnők

(*Most egy narrátor-rendező -féle szereplő veszi át a szót. Mondja is a történeteket, s rendezgeti is a szereplők mozgását, hely- és helyzetváltoztatását.)*

a többi óvodások körülöttük állnak

Nézi a Pedagógus néni

(*kiválik a csoportból egy szereplő, jelzéssel pl.: fehér köpeny, ő a Pedagógus néni*)

pfuj mekkora dicső

(*újra a narrátor)*

úrlapot és hegyes tollat ragad

dühtől hullámozva ír:

(*Pedagógus néni , egész testében, komikusan hullámozva)*

Tüzdelt Zölők !

Máskor csináljanak jobb jerekeket.

(*Narrátor, miközben „apa” és „anya” karonfogva beszélnek közre, s mindenki, mint „különbféle jerek”, körük szerveződik, egy nagy családi képben.)*

És felelnek a szülők.

(*Szülők*)

Kedves Pedagógus néni !

Hun házasodunk, hun meg elválunk

Különbféle jerekkel kísérletezünk.

- 6. b** (*Végszóra a „jerekek „, de igazából minden játszó, az előbbi versbéli szerepeket is feloldandóan, őrült rohangálásba, kiáltásba kezd. Erős dobszó adja a jelet a mozgásstopra. A nagybetűs szöveg közös, a kisbetűs szöveget egy szereplő mondja, a többiek között öntudatosan előre jöve.*)

KARESZ HÜJE

(dob)

GYÖNGYI HÜJE

(dob)

csak én vagyok okos

énnekem a seggembe is fejem van

- 6. c** (*Mindenki leül, és jelezve, hogy kezében soklevelű faág, vagy sokszirmú virág van, az ismert „szeret – nem szeret,, játékba kezd. A verset mondó feláll, előrejön és a szeret !,, – től felbuzdult hangon mondja)*

Ha majd tízéves leszek

Ibit elveszem feleségül

mercédes kocsit vezetek

Ibi nem ülhet bele

Otthun a hele

- 6. d.** (*A következő versjáték megalkotása gyönyörű kooperációs gyakorlat. A csoport egy építkező család, látszatát kelti. Összehangolt, egymásra épülő, ritmusban együtt tartó mozgások, dob, agogo, cintányér kíséretével. A verssorok a „dolgozók” között vannak felosztva, s munka közben, mondja mindenki a rá jutó részt. Az „Ujjé!” végszó mindenkié, s egyben a következő helyzetre való átállás kezdete is.)*

Apukám házat épít.
Először a kéményt borzasztó nagy füsttel.
Aztán a ház tetejét.
Azután aztán az ablakokat.
Nem látunk át rajtuk, olyan feketék,
Csak a falakon látunk keresztül,
Mivel még nincsenek.
De meg kell építeni a falakat is,
Meg a szobákat külön – külön.
Mikor a ház leér a földre,
Apukám azt mondja: Újjé !!

7. *(Két oldalra kiül mindenki, Apu , Anyu és a Fiu kivételével. Jelenetet látunk, amelynek szenvedő alanya a fiú, aki öniróniával oldja fel szorongásait. Végig a fiú beszél. A sorok közötti , mögötti játékot a próbák érlelhetik meg. Sok minden kiderülhet a „kezelhetetlen” kamaszok magánéletéről az improvizációk során .)*

Apu annyit beszél össze,
míg az esti sörét issza.
Anyu meg sír, haragszik és
szüntelenül beszél vissza

Összehúszom magamat, az
egérlyukba beférek,
S mert szüleim fia vagyok:
össze-vissza beszélek !

8. *(Végzőra a szélen ülők fölugranak, pár másodperces effekt alatt az iménti vers szereplőivel együtt kitöltik a teret, majd mindenki hanyatt fekszik – kamasz és valljuk be, felnőtt álmodozások vágyott testhelyzetébe – egyik szereplő hangját halljuk)*

Úgy szeretném anyát látni,
Amint szalad a fűben felém,
Hosszú és bő ujjú pongyolában,

Kitárt karral, és azt suttogja:

(ekkor minden földön fekvő az ég felé nyújtja mindkét kezét és együtt suttogják)

kicsi fiam !

(Újra a szólóhang, késleltetéssel, enyhe kiábrándultsággal.)

A pongyola ott lóg a szekrényben,

Anya tréningruhában mosogat.

(A még mindig kitárt karok, csalódott hang kíséretében hullanak vissza a földre.)

9. *(Óvodások, szülők után most egy vers erejéig a nagyszülők nemzedékét is megemlítjük e „ honnan jöttünk – kik vagyunk – hová megyünk?” szemlélődésben. Egészen statikus, lassú, emlékidéző hangulat uralja most a színpadot a záró , dinamikus ellenpontok előtt. A földön fekvő szereplők között indul hátulról a versmondó, kezében nagy tüllfüggönnyel, ahol elmegy , a függöny megcirógatja a földön fekvők arcát, ahogy lelkiüket az emlék. Néha-néha csengettyű, harangjáték szólhat).*

A nagymamánál nagyon jó,

csak ott jó igazán.

A nagymamának sok keze van,

tesz-vesz szaporán.

Egyik kezével főz,

a másikkal mosogat,

a harmadikkal fejemen

egy dudort borogat.

A sokadik kezével

kinyitja a tehénen a csapot

s tehénből máris

friss, meleg tej csobog.

A nagymamánál jó,

mert ott van nagyapa,

aki a mezőről tücsökszavú

estét hoz haza.

10. *(A záró egység következik, újra a jelenidő. Az előbbi képet egy fiú kezdi oldani, kezében fürdőnadrágot forgatva áldozatokat,, keres. Adott jelre – fütty, sikoltás – mindenki fölugrik, a fiúk kergetik a lányokat, majd újabb jelre hirtelen állóképbe merevednek, csak a verset mondó lány mozog, járkal a „ szobrok” között, és szemérmes kacérsággal mesél.)*

Mikor usziból jövet
Sorba álltunk a buszmegállónál,
Jani végigfutott mellettünk,
És minden lányra ráhúzott
A nedves fürdőrucijával.
Mindegyikre, csak rám nem.
Mónika azt mondta, biztos komál engem.
Nem tudom ...
Hátha csak kifelejtett ?

- 11.a. *(Újra a színpad két szélén a két csoport, fiúk – lányok, a műsort előhívó polaritás. Láthatóan egymásról sutyorognak, át-átpislantak a másik oldalra. Először a fiúk beszélgetése „hangosodik ki”.)*

És aztán ? – kérdezték a srácok.
Aztán semmi.
Egyáltalán semmi ?
Egyáltalán semmi.
Ennyire beleestél?
Ennyire.

- 11.b. *(Egy lány kiabálja át az első sort a túloldaltól.)*

Ha akarod a srácom lehetsz –
(egy fiú folytatja, megjátszott fölénnel)
mondta Ildi a nagyszünetben.
De ha így meghódol,
Hogyan fogom meghódítani ?

11.c. (Az összes fiú mondja a nézők felé fordulva, Jutka helyett ki-ki más női névvel.)

Jutka mindig elhúzódik,

Ha meg akarom simogatni.

Ha nem simogatom, rám néz:

(Fiúk és lányok lassan összenéznek, majd a lányok átkiáltják az utolsó sort)

Na mi van, megkukultál ?

12. (Egy fiú és egy lány válik ki a csoportokból, félszeg lépést tesznek egymás felé.

Echós versmondással vallják meg egyazon gátlásaikat. A fiú kezdi a versmondást, Majd az első sor után a lány is beszélni kezd. Kedves, esetlen kánont hallunk.)

Ha Laurával / Jocóval / beszélgetek,

izzad a tenyerem és kiszárad a torkom,

és olyan hülyén hangzik

minden amit mondok,

ezért egy szót se szólok,

ha Laurával beszélgetek.

13. (Az utolsó vers költői kérdéséig együtt jutnak el fiúk, lányok, közös vers - mondással, hogy a kamaszvégletek kibeszélése után közösen végre találkozzon a két pólus, és együtt énekeljék a műsor kezdő, immáron záró , énekét. Hogy a dal közben a nonverbális kommunikáció milyen eszközeivel élnek jelen állapotuk – oldottságuk, csipkelődhetnékjük, álmelankóliájuk stb. – jelzésére, próbafolyamat, műsorhangulat, csoporttagok bűvópatak-kapcsolatai szabályozhatják.)

A lányok (a srácok) vagy vihognak rajtunk,

vagy sírnak miattunk.

Mi röhögünk rajtuk,

vagy dühöngünk miattuk.

Mikor vagyunk egymásba szerelmesek ?!

14. (A 2. sz. ének / „Téli nagy a hó ...” / újra végig)

V É G E

A műsorban elhangzó szövegek és zenék a szerkezet sorrendjében:

- 1.a Népi mondóka / Falvay Károly: Ritmikus mozgás énekes játék /
- 1.b Simogató / Gabnai Katalin:Dünnögők és dúdolók /
- 1.c Elküldős / Gabnai /
2. Mezőségi népdal (Muzsikás együttes – Hungarian Folk Music
<https://www.youtube.com/watch?v=OOPUC5BiM6k>)
3. Győri László: Lányok, fiúk / Győri László. Kutyafoci /
4. Fecske Csaba: Félreértés / Fecske Csaba: Hol voltam /
5. Ranschburg Jenő: Különbség / Ranschburg Jenő: Gyerekségek /
6. Weöres Sándor: Kisfiúk témáira
7. Ranschburg Jenő: Genetika
8. Ágai Ágnes: Kamaszságok / Ágai Ágnes: Kamaszságok /
9. Fecske Csaba: A nagymamánál
10. Ingrid Sjöstrand: Mikor usziból jövet / Ami a szívedet nyomja mai svéd
gyerekversek /
11. Ágai Ágnes: Kamaszságok
12. Fecske Csaba: Ha Laurával
13. Ágai Ágnes: Kamaszságok
14. Mezőségi népdal

